

ЛЕКЦІЯ 1

Медіаправо як нова галузь права?

Термінологічні колізії, історія
медіаправа в Україні

Питання для обговорення

1. Витоки терміна "медіаправо" в українській освіті й науці.
2. Визначення поняття "медіаправо".
3. Поняття "право", основні галузі права.
4. Місце медіаправа в інформаційному праві України.
5. Історія формування правових основ масової комунікації й журналістики.
6. Законодавча система забезпечення журналістської діяльності.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ

MEDIA LAW

правова сфера, що стосується правового регулювання галузі телекомунікацій, інформаційних технологій, теле- і радіомовлення, реклами, індустрії розваг, цензури, Інтернету й Інтернет-послуг

COMMUNICATIONS AND MEDIA LAW

охоплює всі правові питання, що стосуються мас-медіа й телекомунікацій, зокрема, питання свободи слова, клевету, авторських прав, цензури, конфіденційності інформації

JOURNALISM LAW

система законодавчих механізмів регулювання діяльності журналістів, що зосереджуються на свободі преси; теоретичні основи журналістського права підпадають під розуміння свободи слова й преси (Barendt, 2005)

- СВОБОДА СЛОВА І СВОБОДА ПРЕСИ /
FREEDOM OF EXPRESSION AND MEDIA
FREEDOM / FREEDOM OF SPEECH
- ЦЕНЗУРА / CENSORSHIP
- ЖУРНАЛІСТИКА / JOURNALISM
- PR
- РЕКЛАМА
- ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЇ
- ІНТЕРНЕТ
- SOCIAL MEDIA
- АВТОРСЬКЕ ПРАВО / INTELLECTUAL
PROPERTY / COPYRIGHT
- ПРИВАТНЕ ЖИТТЯ / PRIVACY
- НАКЛЕП / DEFAMATION
- FAKE NEWS
- NATIONAL SECURITY
- CONFIDENTIALITY
- NEWS MEDIA
- ВТРУЧАННЯ МЕДІА/ MEDIA
INTRUSION

Communications and Media Law

- MEDIA FREEDOM
- PERSONAL RIGHTS: REPUTATION AND PRIVACY
- DEFAMATION LAW
- PRIVACY
- THE PUBLIC INTEREST
- CENSORSHIP, OBSCENITY AND SECRECY / ЦЕНЗУРА, НЕПРИСТОЙНІСТЬ, ТАЄМНИЦЯ
- GOVERNMENT SECRECY AND NATIONAL SECURITY
- PROTECTING JOURNALISTS' SOURCES / ЗАХИСТ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ
-

Media Law

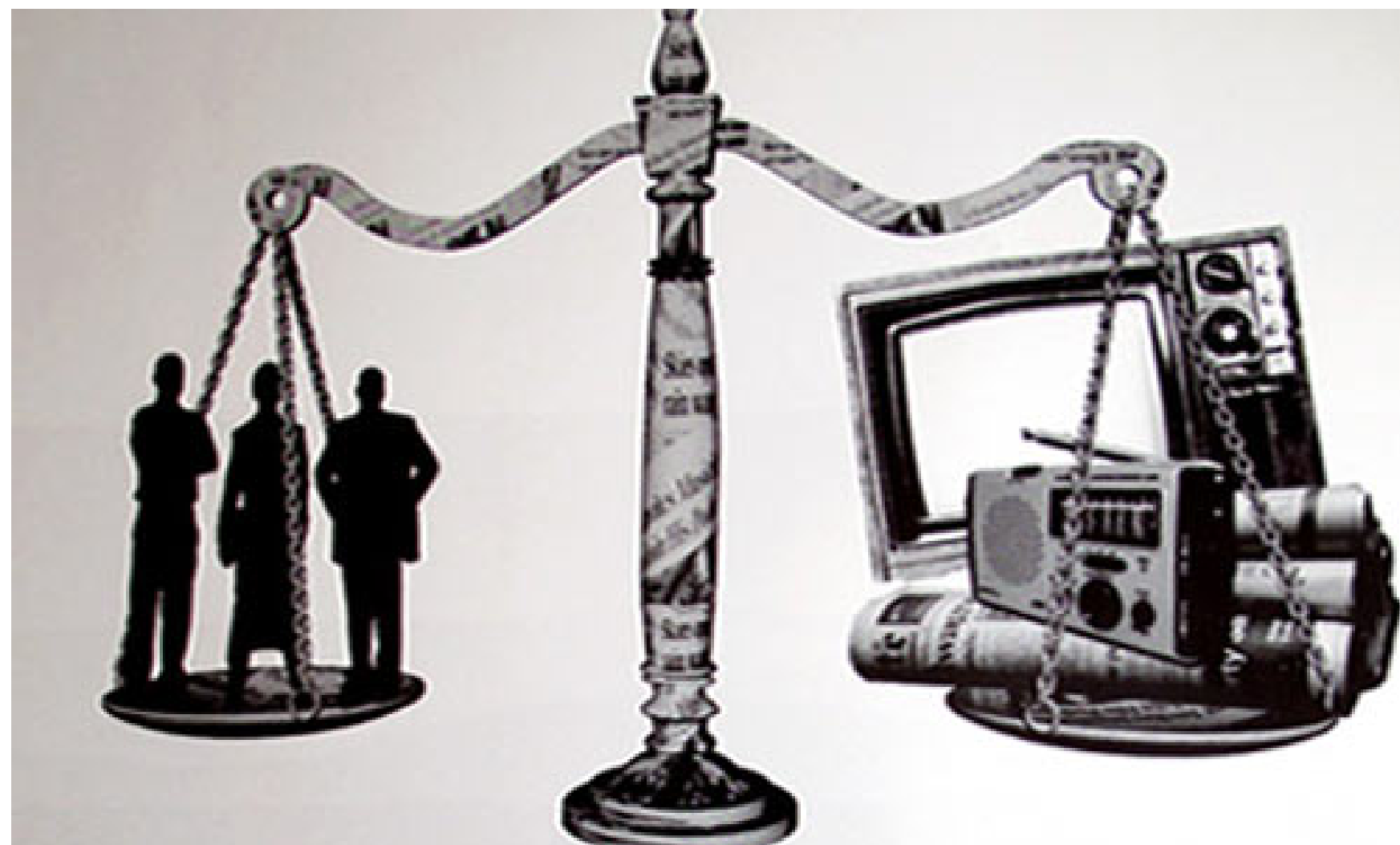
Медіаправо залежить не від конституційної гарантії або спеціальних статутів преси, а від "політичної філософії", яка лежить в його основі

*Джерела й цілі медіаправа
відображають політичні й
соціокультурні оцінки
кожного суспільства,
порівнюючи свободу преси з
конкуруючими цінностями.*

Мас-медіа право – це суспільні відносини, пов’язані із засобами (технологіями) інформації, розраховані на велику кількість людей у їх комунікації, у тому числі за контентом (змістом), на великі відстані (телекомунікації).

Медіаправо - напрям науки, що швидко розвивається; він порушує безліч резонансних і суперечливих питань, зокрема, заборону втручання у приватне життя, регулювання діяльності преси, політичну владу медіамагнатів, масовий витік державної таємниці, відповідальність цифрових медіа щодо розповсюдження екстремального контенту і фейкових новин.

Медіаправо -

підгалузь інформаційного права, що регулює суспільні відносини у сфері продукування, поширення, зберігання інформації, а також визначає правові засади діяльності журналістів у різних сферах мас-медіа - пресі, телебаченні, радіо, цифрових медіа.

Головною правовою цінністю медіаправа постає свобода слова.

Право -

це система обов'язкових для всіх правил, що санкціонуються й визнаються державою. За допомогою права, яке складається з правових норм, регулюється основна частина суспільних відносин, зокрема, і тих, що виникають у процесі збору, підготовки й розповсюдження масової інформації.

Ознаки права

- Право – це міра свободи і рівності.
- Загальнообов'язковість – обов'язковість права для всіх суб'єктів.
- Формальна визначеність – чіткість, однозначність, стислість формальних правових приписів, виражених у законах й інших нормативно-правових актах.
- Нормативність – за допомогою норм право регулює різноманітні суспільні відносини.
- Системність: право – це не просто сукупність принципів і норм, а їхня система, де всі елементи пов'язані і погоджені.
- Регулятивність – за допомогою норм права регулюються суспільні відносини.

Правова норма

—
формально визначене,
загальнообов'язкове правило
поведінки, що регулює суспільні
відносини, закріплене в праві
і забезпечене державою та її
державними інституціями.

Структура норми права

1. ГІПОТЕЗА

частина норми, у якій
вказуються фактичні
обставини (умови), при
настанні яких треба
керуватися даною
нормою

2. ДИСПОЗИЦІЯ

частина норми, у якій
вказуються права й
обов'язки суб'єктів чи
варіант поведінки
суб'єктів при настанні
обставин, передбачених
гіпотезою

3. САНКЦІЯ

частина норми, у якій
вказуються заходи
впливу, захисту чи
відповідальності за
недотримання правил
поведінки, передбачених
диспозицією

ГІПОТЕЗА
ЯКЩО

ДИСПОЗИЦІЯ
ТО

САНКЦІЯ
В ІНШОМУ ВИПАДКУ

Наприклад

ЗУ ПРО ІНФОРМАЦІЮ, СТ. 30

1. Ніхто не може бути притягнутий до відповідальності за висловлення оціночних суджень.

3. Якщо особа вважає, що оціночні судження або думки принижують її гідність, честь чи ділову репутацію, а також інші особисті немайнові права, вона вправі скористатися наданим їй законодавством правом на відповідь, а також на власне тлумачення справи у тому самому засобі масової інформації з метою обґрунтування безпідставності поширених суджень, надавши їм іншу оцінку.

Наприклад

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ, СТ. 109

Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади.

1. Дії, вчинені з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, а також змова про вчинення таких дій,
-караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з конфіскацією майна або без такої.

Джерела права

ПРАВОВИЙ ЗВИЧАЙ

визнане державою
правило поведінки, що
склалося в результаті
фактичного його
застосування протягом
тривалого часу;

СУДОВИЙ (АДМІНІСТРАТИВНИЙ) ПРЕЦЕДЕНТ

судове чи адміністративне рішення
по конкретній юридичній справі,
якому надається загальнообов'язкове
значення

НОРМАТИВНО- ПРАВОВИЙ ДОГОВІР

двостороння чи
багатостороння угода, що
є обов'язковою для її
учасників

НОРМАТИВНО- ПРАВОВИЙ АКТ

закони та підзаконні акти
(*постанови ВРУ; укази,
розпорядження Президент ;
постанови, розпорядження Кабміну*)-
офіційні документи компетентних
органів держави, що містять норми
права

Стадії законодавчого процесу

1. ЗАКОНОДАВЧА ІНІЦІАТИВА
(НАРОДНІ ДЕПУТАТИ УКРАЇНИ,
ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ, КАБІНЕТ
МІНІСТРІВ УКРАЇНИ).

2. РОЗРОБКА ЗАКОНОПРОЕКТІВ ТА ЇХ
РОЗГЛЯД

3. ОБГОВОРЕННЯ ЗАКОНОПРОЕКТІВ (1-
3 ЧИТАННЯ)

4. ПРИЙНЯТТЯ ЗАКОНУ ШЛЯХОМ
ГОЛОСУВАННЯ, ЙОГО ПІДПИСАННЯ Й
ОБНАРОДУВАННЯ (ОПУБЛІКУВАННЯ)

для прийняття закону необхідно **226** голосів

Галузь права -

це система правових норм, які

властивими їм методами

врегульовують відносини у певній

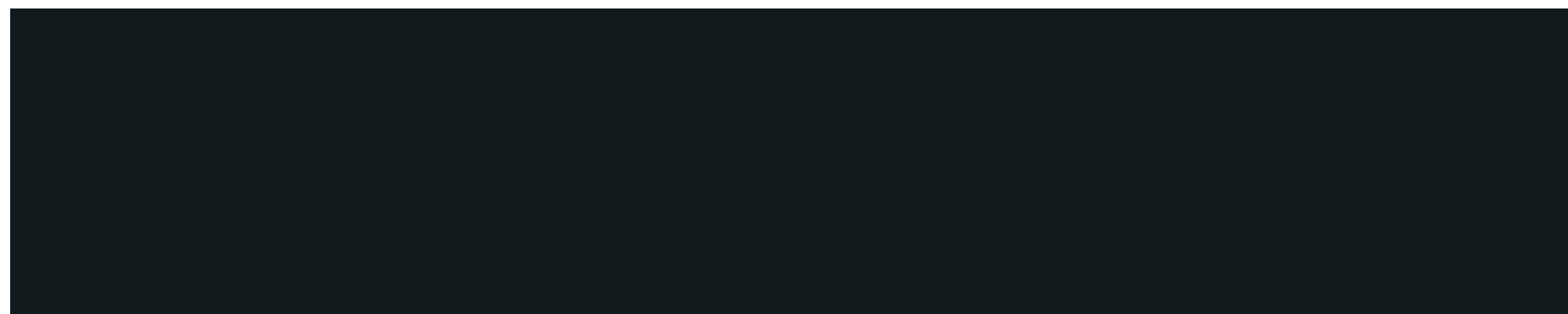
сфері суспільного життя

КСУ визначає **23** галузі права

Галузі права

Конституційне право

сукупність правових норм, які регулюють становище людини в суспільстві й державі, принципи суспільного й політичного ладу, організацію й діяльність системи органів держави і органів місцевого самоврядування. У системі суспільних відносин, які становлять предмет цієї галузі, головне місце посідають відносини між людиною, суспільством і державою.

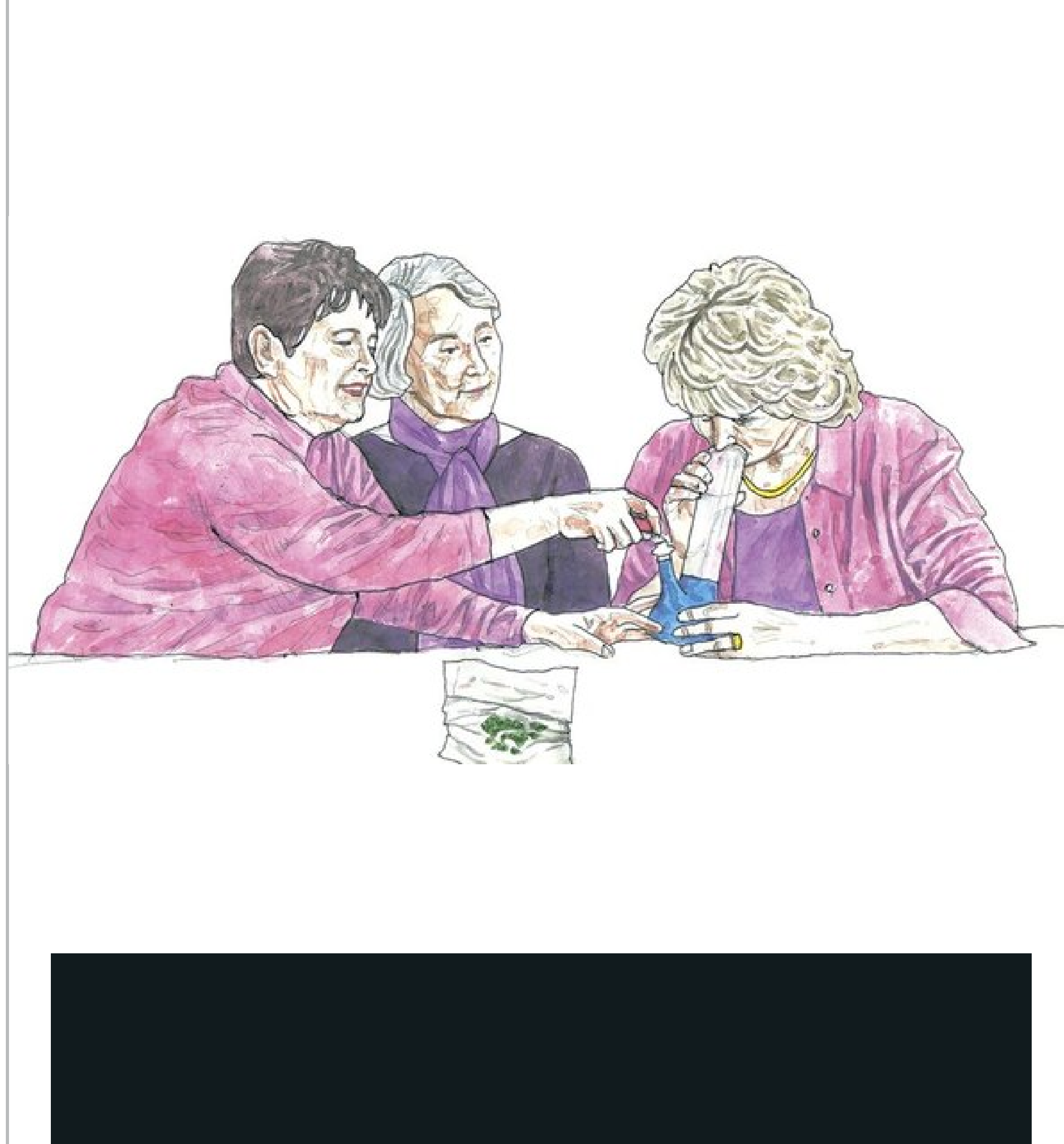
Адміністративне право

регулює відносини, які складаються у сфері управлінської діяльності державних органів, та визначає діяння, що визнаються адміністративними правопорушеннями, і стягнення, що належить застосовувати до осіб, які їх скоїли

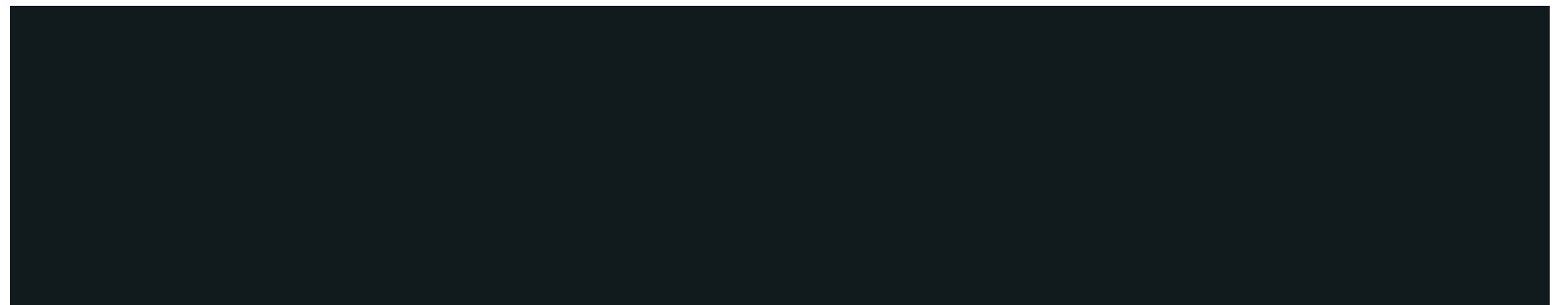

Давид Чичкан

Стаття 44. Незаконні виробництво, придбання, зберігання, перевезення, пересилання наркотичних засобів або психотропних речовин без мети збуту в невеликих розмірах

Стаття 109. Порушення правил по охороні порядку і безпеки руху на залізничному транспорті

Стаття 154. Порушення правил
тримання собак і котів

Стаття 160. Торгівля з рук у
невстановлених місцях

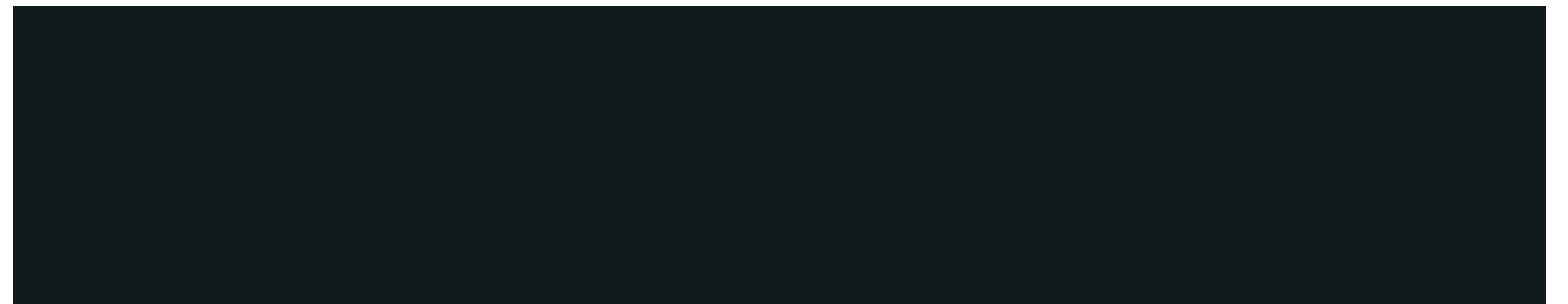
Стаття 173. Дрібне хуліганство

Стаття 175. Порушення
встановлених
законодавством вимог
пожежної безпеки

Стаття 181-1. Заняття
проституцією

Стаття 212-14. Порушення
порядку розміщення
агітаційних матеріалів чи
політичної реклами або
розміщення їх у
заборонених законом
місцях

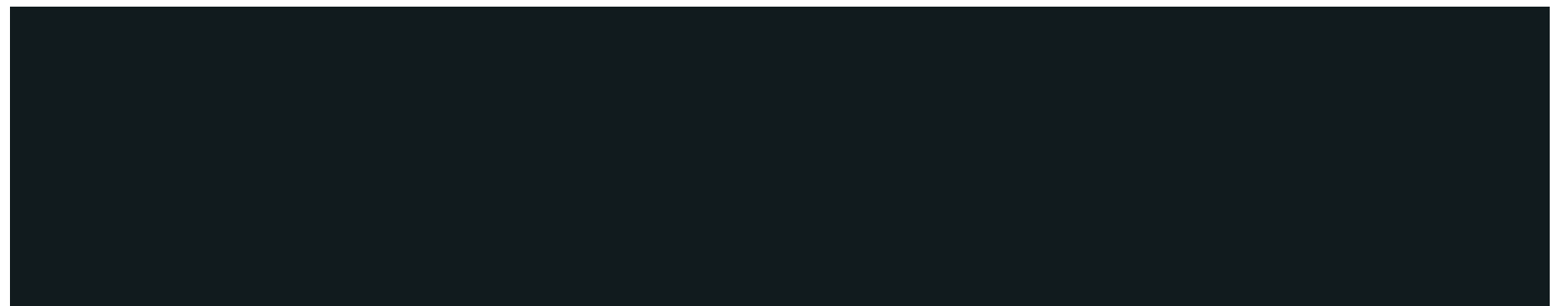

Стаття 151. Самоправне зайняття жилого приміщення

Цивільне право

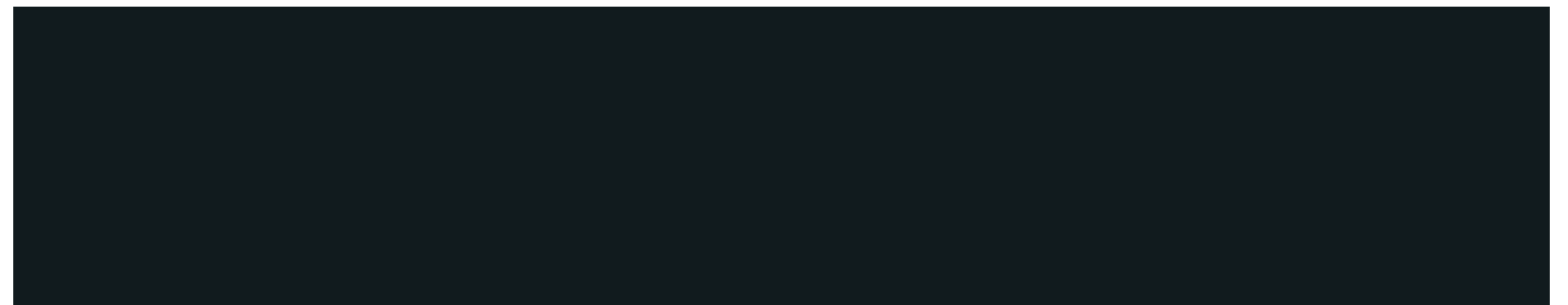
це сукупність правових норм, які регулюють сферу майнових і пов'язаних з ними особистих немайнових відносин (ім'я, честь, гідність, авторство). Вони виникають з приводу володіння, користування та розпорядження власністю, набуття її та відчуження, купівлі, продажу, спадкоємства тощо між різними суб'єктами права — фізичними і юридичними особами

Стаття 177. Види об'єктів цивільних прав.

Об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні і нематеріальні блага.

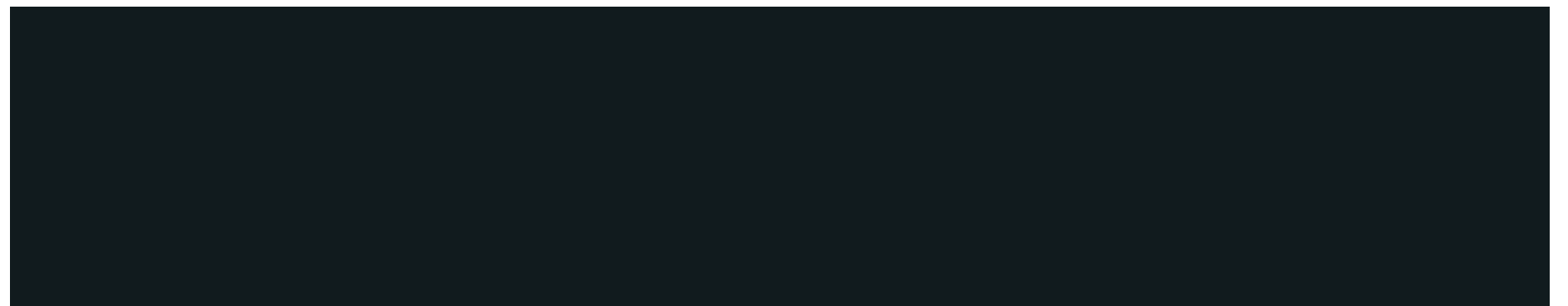

Нематеріальні блага

Стаття 199. Результати інтелектуальної, творчої діяльності

Стаття 200. Інформація

Стаття 201. Особисті немайнові блага здоров'я, життя; честь, гідність і ділова репутація; ім'я (найменування); авторство; свобода літературної, художньої, наукової і технічної творчості, а також інші блага, які охороняються цивільним законодавством

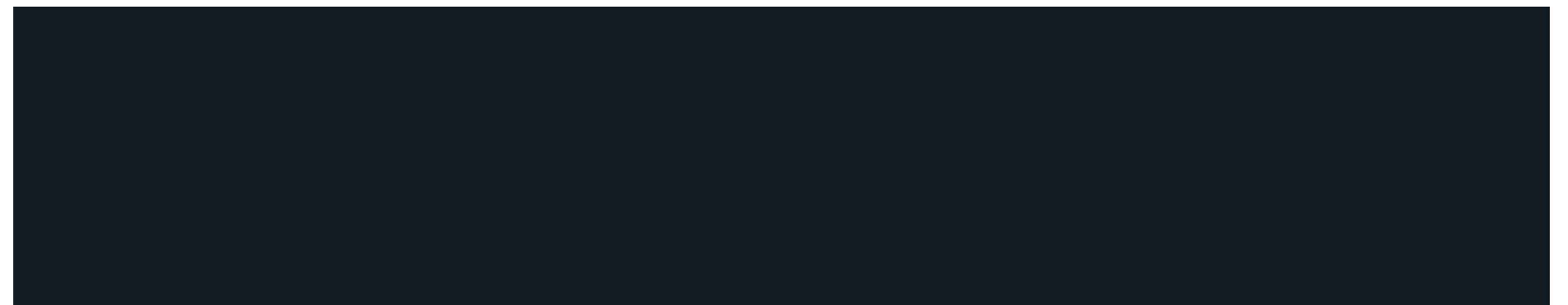
Цивільно- процесуальне право

регулює порядок розгляду судом
цивільних справ і виконання
судових рішень.

Кримінальне право

визначає діяння, які визнаються злочинами, й міри покарання, які належить застосовувати до осіб, які їх скоїли. Метод регулювання, який використовується в галузі кримінального права, — імперативний (метод заборони)

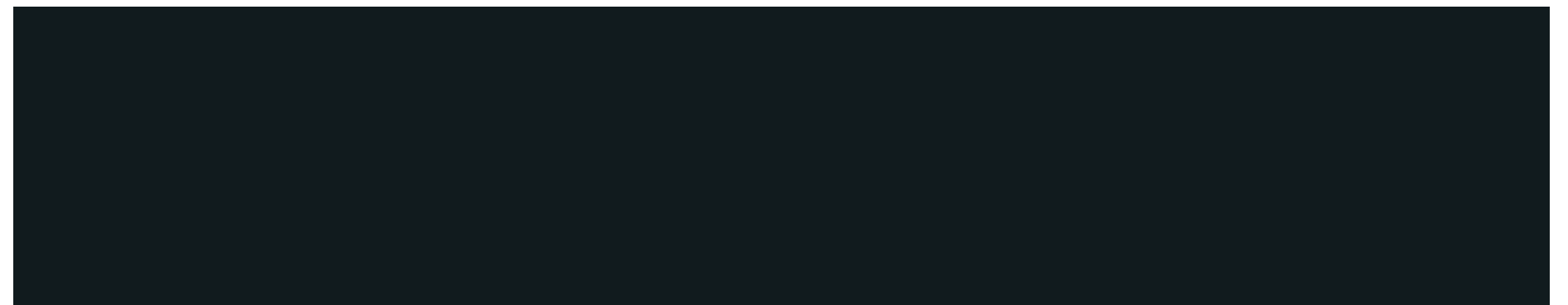
Кримінально- процесуальне право

сукупність правових норм, які регулюють діяльність органів слідства, прокуратури, суду в розслідуванні злочинів і розгляду кримінальних справ у суді. Провідним методом правового регулювання є імперативний (зобов'язальний)

Трудове право

це сукупність правових норм, які регулюють відносини між наймодавцем і працівниками. Вони охоплюють такі питання: організація праці, її оцінка і оплата; умови виникнення, зміни та припинення трудових відносин, а також пов'язані з ними відносини по соціальному забезпеченню, пенсійному обслуговуванню; робочий час та час відпочинку тощо. Провідними методами регулювання трудових відносин є заохочення, стимулювання.

ЖОДНИХ «ДАВАЙ ТАК ДОМОВИМОСЯ НА КІЛЬКА МІСЯЦІВ»

Студент може працювати офіційно та вийти з замкненого кола «де ж взяти досвід роботи, якщо без досвіду ніхто не бере»

Фотограф, баріста, офіціант, дизайнер на «удальонці», промоутер, сезонний робітник на підприємстві або фрілансер – будь-який спеціаліст має право працювати легально.

Роботодавець завжди може оформити тебе офіційно! Не вір відмова!

Законопроект «Про працю» пропонує **7 видів трудових договорів**, щоб ти завжди міг захистити своє право на офіційну роботу:

безстроковий

строковий

короткостроковий

сезонний

з нефіксованим
робочим часом

учнівський

з домашнім
працівником

НОВИЙ ЗАКОН ПРО ПРАЦЮ

Центр громадського моніторингу та контролю

ТРУДОВИЙ ДОГОВІР Є ОБОВ'ЯЗКОВИМ

у письмовому або
електронному вигляді

Трудові книжки
переходять
в електронну форму

Тривалість робочого
тижня – 40 годин

Випробувальний
термін – не більше
3 місяців

Можливість дистан-
ційної роботи за
погодженням сторін

Оплата понаднормо-
вої роботи – на 20%
вище за ставку

З'являються різновиди
трудових договорів:

- безстрокові
- строкові
- короткострокові
- з нефіксованим
робочим часом
- сезонні
- учнівські
- договори з
домашніми
працівниками

Оплачувана
відпустка – 24
календарні дні

Звільнення
працівника перед-
бачає обов'язкове
попередження
та грошову
компенсацію

Фінансове право

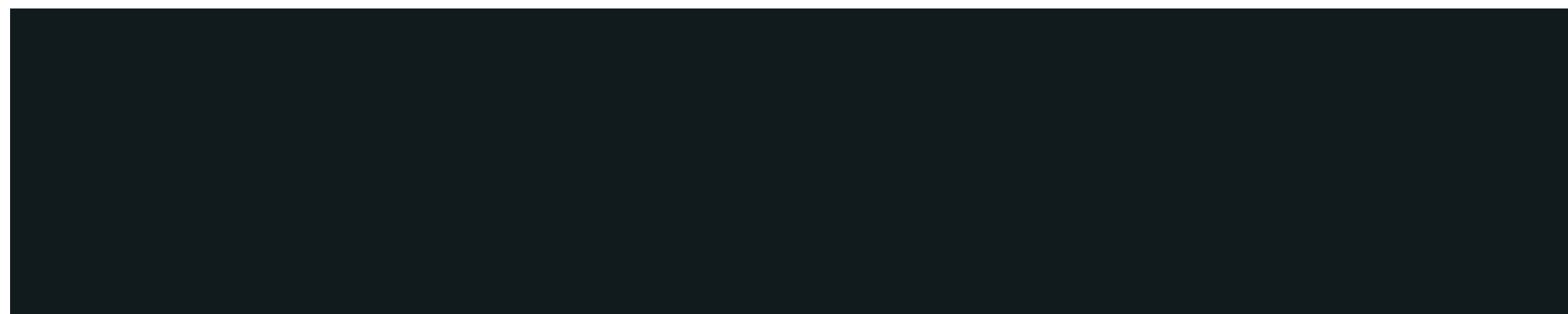
сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини, пов'язані з діяльністю держави по формуванню й виконанню державного бюджету, з грошовим обігом, банківськими операціями, кредитами, позиками, податками. Суб'єктами цих відносин, окрім органів держави, виступають всі юридичні та фізичні особи.

**БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС
УКРАЇНИ**

Земельне право

сукупність норм права, які регулюють суспільні відносини, що пов'язані з володінням, користуванням та розпорядженням землею. Це питання землекористування і землеустрою, зберігання і розподілу земельного фонду, визначення правового режиму різних видів землі відповідно до їх адміністративно-господарського призначення (державні, фермерські, орендні тощо). Головні методи правового регулювання — дозвіл, спеціальний дозвіл, заборони.

Екологічне право

сукупність правових норм, які регулюють суспільні відносини у сфері освоєння, використання і охорони суспільством, державою, господарськими суб'єктами і громадянами природного середовища з метою зберігання природних багатств, запобігання екологічно шкідливого впливу господарської та іншої діяльності на середовище проживання людини. Норми цієї галузі права встановлюють механізм охорони природи, порядок проведення екологічної експертизи і екологічного контролю за додержанням вимог природоохоронного законодавства і нормативів якості навколишнього природного середовища. Ця галузь сприяє і служить реалізації конституційного права громадян на безпечне природне навколишнє середовище

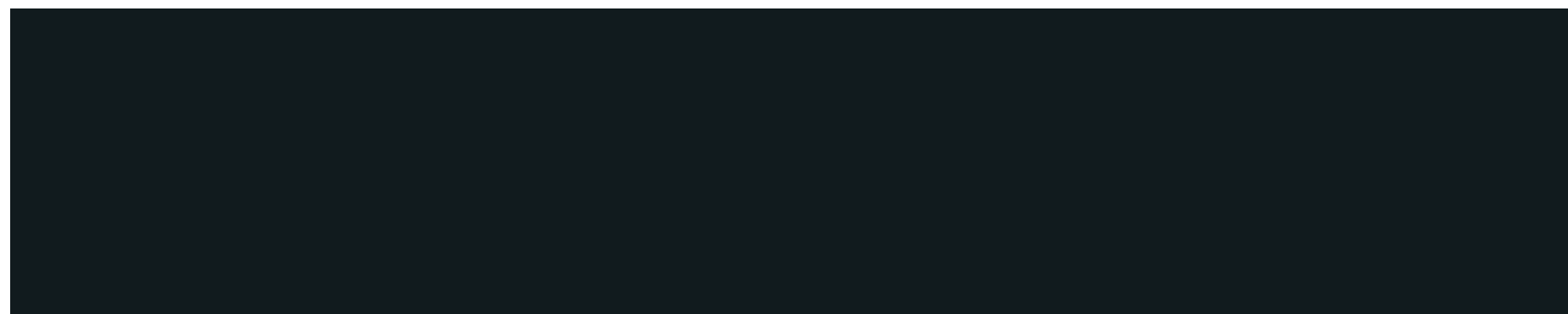
Норми екологічного права регулюють:

- Конституція України
- Закон про охорону навколишнього середовища;
- "Земельний кодекс України" ;
- "Кодекс України про надра"
- "Про охорону навколишнього природного середовища";
- "Про тваринний світ" ;
- "Про природнозаповідний фонд" ;
- "Про охорону атмосферного повітря" ;
- "Лісовий кодекс України" ;
- "Водний кодекс України"

Виборче право

право громадян обирати (активне виборче право) та бути обраними (пасивне виборче право) на виборні посади в державному апараті та органах місцевого самоврядування. В Україні активне виборче право мають усі громадяни, яким на день виборів виповнилося 18 років, крім громадян, визнаних судом недієздатними. Пасивне виборче право щодо обрання народним депутатом мають громадяни України, які мають право голосу, на день виборів досягли 21 року і проживають в Україні протягом останніх 5 років. Депутатом представницького органу місцевого самоврядування може бути обраний громадянин, який має право голосу і на день виборів досяг 18 років.

Сімейне право

система правових норм, спрямованих на врегулювання особистих немайнових та майнових відносин між: подружжям, батьками та дітьми, усиновлювачами та усиновленими, опікунами, піклувальниками та підопічними, патронатними вихователями та їх вихованцями та інших сімейних відносин між членами сім'ї та родичами.

Господарське право

галузь права, норми якої регулюють відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності, пов'язаної із виготовленням та реалізацією продукції, виконанням робіт та наданням послуг для задоволення суспільних потреб та потреб окремих споживачів.

Інформаційне право

І.

комплексна галузь права, множина правових норм, що визначає суспільні відносини стосовно інформації як суспільного ресурсу, функціонування інформаційних систем з метою забезпечення задоволення потреб, інтересів людини, громадянина, соціальних спільнот, суспільства, держави, міжнародного співтовариства

2. Б. Кормич, Інформаційне право, 2011

група правових норм, якими регулюються суспільні відносини, що виникають з приводу встановлення режимів і параметрів обігу інформації, правового

статусу, поведінки і зв'язків суб'єктів інформаційних процесів

Інформаційне право

З. Д. Гетманцев, До питання про інформаційне право як самостійну галузь права України, 2007

- *система правових норм конституційного, адміністративного, фінансового, цивільного й інших галузей права, що регулюють суспільні відносини, які виникають під час здійснення інформаційних процесів — процесів виробництва, збору, обробки, накопичення, зберігання, пошуку, передачі, розповсюдження й споживання інформації*
-

Структура інформаційного права

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

- загальні поняття і принципи інформаційного права;
- предмет і метод інформаційного права;
- класифікація інформації; об'єкти і суб'єкти інформаційних відносин;
- порядок доступу до інформації;

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

групи інститутів:

- інститут державної таємниці;
- інститут свободи преси;
- інститут свободи слова;
- інститут конфіденційної інформації;
- інститут захисту інформації;
- інститут інформаційного забезпечення публічної влади;
- інститут інформаційної безпеки;
- інститут мережі Інтернет;
- інститут мас-медіа / медіаправо;
- інститут персональних даних;
- інститут ІТ-права / кіберправа

Об'єкт
інформаційного
права

*інформаційні
відносини*

Предмет
інформаційного
права

інформація

Інформаційне право базується і взаємодіє

з:

- міжнародним правом у галузі прав людини і фундаментальних свобод
- конституційним правом
- адміністративним правом
- цивільним правом
- трудовим правом
- кримінальним правом
- правом інтелектуальної власності

Джерелом
інформаційного
права постає
інформаційне
законодавство

Інформаційне законодавство

- сукупність нормативно-правових актів, окремих норм, що регулюють суспільні відносини, що виникають під час збирання, одержання, використання, поширення, зберігання інформації (інформаційні відносини);
- регулює відносини, пов'язані з реалізацією конституційного права на інформацію та інформаційною діяльністю у галузях створення, збирання, одержання, поширення, зберігання інформації, інформаційних ресурсів, інформаційної продукції;
- наданням інформаційних послуг;
- функціонуванням інформаційно-комунікаційних систем.

Основні законодавчі акти: історична перспектива

«Про інформацію» (1992, у ред. 2011),

«Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні» (1992),

«Про телебачення та радіомовлення» (1993),

"Про науково-технічну інформацію» (1993),

«Про державну таємницю» (1994),

«Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах» (1994)

"Про авторське право і суміжні права" (1994)

«Про інформаційні агентства» (1995),

"Про рекламу" (1996)

«Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» (1997),

"Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації" (1997)

Основні законодавчі акти: історична перспектива

"Про захист суспільної моралі" (2004),

«Про електронний цифровий підпис» (2003),

«Про телекомунікації» (2005),

«Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» (2007),

«Про захист персональних даних» (2010),

«Про доступ до публічної інформації» (2011),

"Про Суспільне телебачення і радіомовлення України" (2014)

"Про реформування державних і комунальних друкованих засобів масової інформації" (2016)

Доктрина інформаційної безпеки (2017)

"Про національну безпеку України" (2018)

"Про забезпечення функціонування української мови як державної" (2019)

Виборчий кодекс України (2019)